

Tri dijaloga

Empatička interakcija roditelja i djeteta

II. SPOZNAJNI DIJALOG

II. Spoznajni dijalog prisutan je kad odrasla osoba s oduševljenjem sudjeluje, opisuje, objašnjava ono što dijete radi i doživljava

Dijete ima potrebu razumjeti svijet oko sebe. Najbolji tumač svijeta jesu bliske osobe; one daju smisao djetetovu neposrednom iskustvu. Već tijekom prve godine dijete svjesno traži uključivanje odraslog u svoje akcije. Zajedničko "učenje" u podržavajućem ozračju je najučinkovitije. Dijete uživa činiti nešto zajedno s odraslim i da mu se objašnjava.

TIPIČNE SITUACIJE u kojima se djetetu tumači svijet jesu situacije u kojima djetetu treba **informacija ili objašnjenje** o tome što se događa (razgovor o svemu što dijete okružuje i događa se s njim i oko njega; kod kuće, u šetnji, razgovor o okolišu, o ljudima koje srećemo, o svakoj novoj situaciji, o ponašanjima ljudi; o sadržaju slikovnice i dr.).

Kako roditelj uspostavlja spoznajni dijalog?

a. Pomaganjem djetetu da se usredotoči na stvari i događaje u okolini

Roditelj može pomoći djetetu da se usredotoči tako da usmjerava njegovu pažnju u zajednički doživljaj o onome što ih okružuje (Vidi...), uz pokazivanje onoga što želi da dijete vidi (Vidi kako leti avion...; Slušaj kako je vesela ova glazba, kao da netko stupa...; Pomiriši ovo u loncu, na što te podsjeća?...). Nema zajedničkog iskustva ako se dijete bavi jednim, a odrasli nečim drugim – primjerice dijete jede, a majka hraneći ga gleda televiziju. Za djetetovo shvaćanje događanja važno je da i odrasli bude usmjeren na hranjenje i o tome razgovara s djetetom, (Baš je fina ova zelena juha od graška, njam-njam!) Zajednička i uzajamna usmjerenost pažnje preduvjet su dobrog kontakta i komunikacije.

b. Unošenjem značenja i oduševljenja u ono što dijete doživljava

Kada roditelj imenuje i opisuje vanjski svijet i zajedničke doživljaje te pokazuje osjećaje i oduševljenje, on daje djetetu značenje stvarima oko njega. Dijete ne doživljava značenje direktno, ono mu mora biti posredovano, preneseno razgovorom i izražavanjem osjećaja. Djetetu treba vođenje da bi svijet dobio smisao. Kao kada smo u stranoj zemlji pa nam je potreban tumač. Dijete ne uči samo nazive stvari, aktivnosti i ljudi, već iz roditeljeva izražavanja osjećaja doznaje što je dobro, a što nije; što je lijepo, što je prihvatljivo, što je žalosno itd.. Ništa se ne podrazumijeva samo po sebi. Kako će znati jesu li bobice na grmu jestive ako mu to roditelj ne kaže? Ono što dozna od bliskih osoba bit će jasnije zapamćeno.

c. Proširivanjem i obogaćivanjem djetetova iskustva objašnjavanjem, uspoređivanjem i maštom

Roditelj treba ne samo objašnjavati, nego i proširivati ono što doživljava zajedno s djetetom, primjerice stavljajući novo iskustvo u odnos s prošlim i budućim događajima (Sjećaš se kada smo bili kod bake i onda smo mijesili kolače; Kada budeš veći i ti ćeš ići u školu kao Vedran). Kod starije djece oslanjamo se i na priče, ističemo sličnosti i razlike – proširujemo veze i odnose i izvan neposrednog iskustva (npr. uz pričanje priče "Tko je Videku sašio košuljicu" možete komentirati: I svi su bili jako ponosni što su pomogli Videku. Sad mu nije hladno. I ti voliš pomagati, pomažeš meni kada brišemo prašinu i ja sam ponosna na tebe.)

Uz pomoć odraslologa dijete uči usredotočiti se, promatrati, uočavati, razlikovati, uspoređivati. Odrasli daje nazive predmetima koje dijete vidi, imenuje osobine igračke koju je odabralo (npr. kotrlja se – okruglo je, plavo je kao nebo, teško je), proširuje djetetov verbalni iskaz (npr. Da, to je lopta – lopta je velika, lopta je crvena, lopta

skače.). Imenuje i objašnjava što vidi u slikovnici i proširuje u skladu s djetetovim mogućnostima i iskustvom (npr. zašto, od kuda je to, na što ga podsjeća, što će se zatim dogoditi). Odrasla osoba pretvara sliku u priču ili u neki logičan slijed, usporedbu, zamišljanje.

Zajedničko sudjelovanje i proširivanje iskustva možda je najvažniji čimbenik koji utječe na dječji intelektualni razvoj u ranoj dobi.

Razni su načini proširivanja iskustva koji pripremaju djecu za različita područja ljudskog djelovanja i kulture, recimo **poetsko-umjetničko i moralno** s jedne strane (priče, glazba, likovni izričaj, predstave, igre zamišljanja) i **znanstveno-tehničko i računalno** s druge strane (s više tumačenja, uspoređivanja, razvrstavanja i logičkog objašnjavanja). Dobro je da dijete susretne raznolike načine proširivanja iskustva, da ima susrete s raznim ljudima i područjima ljudskog djelovanja i stvaranja – jer tako se aktiviraju svi njegovi potencijali.

S komunikacijskog stajališta **posredovanje vanjskog svijeta prirodan je i pravovremen odgovor roditelja na djetetov interes i znatiželju u zajedničkim aktivnostima**. To nije podučavanje izvan konteksta (npr. usmjeravanje pažnje djeteta i objašnjavanje kada ga povedemo na tržnicu, prirodan je odgovor na djetetovu znatiželju – nasuprot “školskog predavanja” o tome što se prodaje na tržnici). Treba prepoznati što dijete zanima ili ga može zanimati te slijediti njegovu usmjerenost i interes. Tada u žarištu naše empatije nisu samo djetetovi osjećaji, nego i njegova istraživačka inicijativa, što uzajamnu komunikaciju i posredovanje čini kvalitetnijima.

(Karsten Hundeide, International Child Development Programmes, www.icdp.info)

Izvori proširivanja iskustva

- x Svakodnevne situacije – u kući i izvan nje, igračke, slikovnice...
- x Susreti s odraslima i djecom...
- x susjedstvo, dućan, pošta, ambulanta, bolnica
- x knjižnica, knjižara, knjige, slikovnice
- x dječje kazalište, kino, koncerti, izložbe, događanja u zajednici
- x park, zoološki vrt, botanički vrt
- x kolodvor, aerodrom
- x izletišta, putovanja...

Čitajmo im od najranije dobi

- x Upišimo sebe i dijete u knjižnicu.

